

Тереценка Анастасія Юрійвна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Клименченко Світлана
Дмитрівна*, доцент кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат філологічних
наук, доцент

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Мова права – функціональний різновид літературної мови з характерними лінгвостилістичними та структурно-жанровими ознаками, обумовленими специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній. Основними галузями функціонування сучасної правничої мови є законодавство (національне і міжнародне), судочинство, нотаріат і діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація. Юридична мова має свої специфічні риси, традиції, правила, особливості логіки та функцій. Вони складаються під впливом юридичної сфери застосування як такої. Право, правова доктрина та практика значно впливають на мову, що використовується у правовій системі. Зокрема, істотний вплив на юридичну мову здійснює висока абстрактність права, офіційність, обов'язковість [1].

Мова української юриспруденції – багатоаспектне явище, оскільки вона є:

- об'єктом правового регулювання;
- засобом законодавчої діяльності;
- засобом або об'єктом правозастосовної діяльності (тлумачення текстів нормативних актів);
- засобом юридичної науки [2].

Мова законодавства має бути максимально наближеною до звичайної літературної мови. Вітчизняні дослідники кваліфікують мову права як цілісну комунікативно-галузеву підсистему літературної мови з набором характерних лінгвостилістичних і структурно-жанрових ознак, зумовлених специфікою правової сфери та комунікативно-професійними потребами в ній [3, с. 24].

Мова юриспруденції як один з важливих різновидів літературної мови має характерні ознаки, які полягають у виборі відповідної термінології, граматичних структур та синтаксичних моделей. Оскільки юридична комунікація є передусім проявом правової фахової діяльності, то тут мова юриспруденції розглядається як фахова мова особливого функціонального типу, яка слугує

насамперед оформленню суспільних відносин у вигляді прав та обов'язків, а також вчиненню правосуддя та розвитку права. [4, с.72].

У процесі ознайомлення з нормативними актами в юридичній сфері привертає увагу непослідовне вживання термінологічних одиниць, порушення мовної цілісності текстів, калькування конструкцій із російської мови, невдала синонімія, відсутність адекватних юридичних понять, низький рівень мовленнєвої культури, велика кількість росіянізмів, іноді навіть діалектизмів тощо. Основною проблемою української мови в юриспруденції є білінгвізм, що спричиняє усі інші труднощі, які були вище перераховані. Тому спірною є думка про те, що двомовність у цьому випадку зіграє позитивну роль, навпаки – створить дискомфорт одній зі сторін, оскільки одна з мов буде принижена, а це, у свою чергу, викличе громадянське незадоволення. Та мовна ситуація, яка нині існує в комунікативному просторі України, зобов'язує усіх мовців до відповідального ставлення до відтворення власного чи чужого мовлення, оскільки білінгвізм спричиняє неправомірне застосування в мовленні (як усному, так і писемному) одного з паронімів, кальок з російської мови, термінологічну невідповідність, порушення структури речень, пов'язане з дісприкетниковими й дісприслівниковими зворотами.

На думку А. Токарської, законодавча діяльність виразно наслідує літературно-мовну традицію східноукраїнського варіанта української мови, маючи в активному слововжитку значну кількість росіянізмів, що і є наслідком білінгвізму. Причини такого стану дослідниця пов'язує з процесом злиття двох мов (російської й української), стимульованим у радянський період, а також із відсутністю належної кількості довідкових джерел з юриспруденції, виданих українською мовою, і появою довідкових джерел, кодексів, актів, в яких спостерігається широке побутування ненормативних українських відповідників, що є наслідком запозичення багатьох термінів через адаптацію в російській мові [5, с 58].

Отже, кожному фахівцю у сфері права потрібно звернути увагу на своє спілкування та боротися з двомовністю, оскільки це погіршує враження про нього як спеціаліста. Зважаючи на особливості професії, фахівець має бути не лише кваліфікованим, а й освіченим громадянином власної держави, який має нести персональну відповідальність за чистоту мови. Цьому сприятиме читання україномовної літератури, уміння і бажання користуватися лексикографічними джерелами, ненадання меншовартості українській мові на перевагу іншим мовам, а також усвідомлення статусу української мови як державної і водночас себе як представника і захисника держави.

Список використаних джерел

1. Мова української юриспруденції : навч. посіб. / В. М. Пивоваров, О. М. Єрахторіна, О. А. Лисенко та ін. Харків : Право, 2020.
- 2.. Кияк Т. Р., Фахові мови та проблеми термінознавства // Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя: ЗНУ, 2007. № 27. 208с
- 3.Артикуца Н. В. Мова права в її функціональних різновидах. Сьогодення українського мовного середовища. Київ: КДУ, 2008.
4. Schmidt-Wiegand R. Anwendungsmöglichkeiten und bisherige Anwendung von philologisch-historischen Methoden bei der Erforschung der älteren Rechtssprache/ Ein internationales Handbuch zur Fachsprachenforschung und Terminologiewissenschaft. Berlin : Walter de Gruyter, 1997. Teilband
5. Токарська Л. Культура ділового мовлення юристів: стан і проблеми // Право України. 1999.

Фазан Юлія Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Стратулат Наталія
Вікторівна*, професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат філологічних
наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Загальновідомо, що мова як засіб спілкування, головний чинник нації, який забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, є збереженням національної ідентичності, духовного розвитку, державним надбанням та орієнтиром нашої самобутності. Завдяки мові, ми можемо передавати інформацію, фіксувати історичні факти, самовиражатися, впливати один на одного, комунікувати у різних сферах та ін.

Оскільки мова – це той засіб комунікації, який ми використовуємо щодня в усіх напрямках життєдіяльності, процеси щодо розвитку й утвердження мови, передусім державної, також повинні здійснюватися постійно.

Невід’ємним поняттям, що пов’язане з реалізацією мови в державі є мовна політика є сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, які спрямовані на регулювання мовних питань у країні [1].